

5 FIAR HI

ЧАЦВЕР

12 мая 1994 года № 3 (1708)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ОРДЭНА

ПРАЦОЎНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА ДЗЯРЖАЎНАГА **УНІВЕРСІТЭТА**

रिपिटिंगिरिंग

СЁННЯ НА ЖУРФАКУ

Чацвёртага мая на факультэце журналістыкі прайшло урачыстае святкаванне 50-й гадавіны з дня заснавання факультэта. На святкаванне круглай даты былі запрошаны як прадстаўнікі беларускага журналісцкага істэблішменту, так і былыя вучні журфака, што працуюць у СМІ Беларусі рангам ніжэй. Адкрыў сустрэчу дэкан журфака Алег Георгіевіч

Слука, які адзначыў, што ро-ля СМІ ў дэмакратычным грамадстве займае выключ-нае месца і ад прафесійнай падрыхтоукі прадстаунікоў СМІ ў многім залежыць рух дэмакратычных пераўтварэнняў.

«Альма матэр беларускай журналістыкі ганарыцца сваімі выпускнікамі»,— кажа А. Слука. У адшуканым спісе студэнтаў, што скончылі

факультэт 20 гадоў таму, вядомыя ў рэспубліцы прозвішчы: рэдактары рэспубліканскіх выданняў спадары Сярэдзіч, Наркевіч, старшыня Саюза журналістаў Беларусі спадар Ёкель і іншыя. Сустрэча ладзілася студэнтамі, якія вучацца цяпер. I да увагі гледачоў была

прапанавана канцэртная праграма, якая акунула былых студэнтаў у атмасферу факультэцкай маладосці.

к. ЮРАСЬ

Фотарэпартаж Юрася ЛЯШКЕВІЧА.

РЭКТАРАТ БЕЛАРУСКАГА ОРДЭНА ПРАЦОЎНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА

АБ ЯЎЛЯЕ КОНКУРС НА ЗАМЯШЧЭННЕ ПАСАД

ЗАГАДЧЫКАЎ КАФЕДРАЎ: інтэлектуальных сістэм; гісторыі журналістыкі і літаратуры; гісторыі новага і навейшага часу: гісторыі Беларусі новага і навейшага часу; гісторыі Беларусі старажытнага часу і сярэдніх вякоў; экалагічнага і аграрнага права;

ПРАФЕСАРАЎ КАФЕДРАЎ: метаду аптымальнага кіравання; гісторыі Беларусі старажытнага

часу і сярэдніх вякоў;

ДАЦЭНТАЎ КАФЕДРАЎ: атамнай фізікі і фізічнай інфарматыкі; фізікі; вышэйшай матэматыкі, матэматычнага мадэліравання і аналізу данных; эканамічнай тэорыї; паліталогії; гісторыї філасофії і логікі; неарганічнай хіміі; арганічнай хіміі і хіміі высокамалекулярных злучэнняў; мікрабіялогіі; батанікі; глебазнаўства і геалогіі; эканамічнай геаграфіі Беларусі і дзяржаў Садружнасці; расійскай і славянскай гісторыі; міжнародных адносін; крыніцазнаўства і музеязнаўства; сучаснай беларускай мовы; прыкладной лінгвістыкі; стылістыкі і літаратурнага рэдагавання; фізіялогіі чалавека і жывёл; эканамічнай геаграфіі замежных краін; тэорыі і гісторыі дзяржавы і права; крымінальнага права; грамадзянскага права; грамадзянскага працэсу і працоўнага

мічнай геаграфіі замежных краін.

СТАРШЫХ ВЫКЛАДЧЫКАЎ ҚАФЕДРАЎ: тэорыі і методыкі выкладання рускай мовы як замежнай; англійскай мовы прыродазнаўчых факультэтаў; сучаснай беларускай мовы; педагогікі; грамадзянскага права; крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду;

ВЫКЛАДЧЫКАЎ КАФЕДРАЎ: беларусазнаўства; рускай мовы; тэорыі і гісторыі літаратуры; тэорыі і практыкі сучаснай журналістыкі; дауніверсітэцкай падрыхтоўкі; тэорыі і методыкі выкладання рускай мовы як замежнай; грамадзянскага права; тэорыі і гісторыі дзяржавы і права; экалагічнага і аграрнага права;

ВЫКЛАДЧЫКА КАФЕДРЫ тэорыі і методыкі выкладання рускай мовы як замежнай (0,5 стаўкі);

АСІСТЭНТАЎ КАФЕДРАЎ: заалогіі; методыкі выкладання фізікі і інфарматыкі; глебазнаўства і геа-

Тэрмін конкурса — адзін месяц з дня апублікавання аб'явы.

Адрас: 220050, г. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 4, Белдзяржуніверсітэт, аддзел кадраў, пакой 233, т.

Аб'ява надрукавана у газеце «Беларускі універсітэт» 12 мая 1994 года.

БЕЛАРУСЫ ЎСІХ КРАІН **ЗВЯРТАЮЦЦА**

Прыняццем «Заявы аб палітычным становішчы» і «Зваротам да беларускай моладзі» закончылася Сустрэча Беларускай Моладзі Свету, што праходзіла 22—23 красавіка ў Мінску. У «Заяве» дэлегаты беларускіх маладзёжных арганізацый Літвы, Латвіі, Эстоніі, Поль-шчы, Расіі, Україны, Малдовы, рэспублік Сярэдняй Азіі і Беларусі выказалі занепакоенасць палітычным становішчам на Беларусі. У «Звароце» змяшчаецца за-

кансалілацыі беларускай моладзі ў справе пабудовы незалежнай еўрапейскай краіны.

Як было адзначана на прэс-канферэнцыі па выніках Сустрэчы, асноуная мэта знаёмства прадстачнікоў арганізацый беларускай моладзі — дасягнута. Прынята пастанова аб абранні выканаучага камітэта і яго функцыях: наладжвание сталага інфармацыйнага абмену праз выпуск бюлетэня, каардынацыя перапіскі дэлегатаў і г. д. Агульная сума, у якую абышлася сустрэча, каля 25 млн. руб. «Камітэт па справах моладзі пры Саўміне выдаткаваў нам 2 млн. Астатняе шукалі самі, - кажа член аргкамітэта А. Глу-шко.— Мэтазгоднасць жа правядзення мерапрыемстваў гэткага кшталту відавочная, бо хто як не мы павінны падтрымаць сваіх маладых суайчыннікаў за мяжой, якім так неабходна сувязь з Бацькаўшчынай». Прынята рашэнне аб перыядычным правядзенні рабочых нарад (вольных соймаў) для вырашэння бягучых пытанняу. Наступная нарада павінна адбыцца у кастрычніку гэтага года.

Юрась КАРМАНАЎ.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА

З 5 мая па 15 чэрвеня праводзіцца падпіска на трэці квартал бягучага года. Падпісная цана часопіса «Веснік БДУ» па серыях такая: СЕРЫЯ III (ліпень) — гісторыя, філасофія, паліталогія, сацыялогія, эканоміка, права (інд. 74853) — 3 тысячы рублёу; СЕРЫЯ IV (жнівень)— філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія (інд. 74854)— 3 тысячы рублёў, СЕРЫЯ I (верасень)— фізіка, матэматыка, механіка (інд. 74851) — 3 тысячы руб-

Цана часопіса, бадай, самая нізкая з усіх

Палпіска на «Веснік БДУ» прымаецца ва ўсіх аддзяленнях сувязі Рэспублікі Беларусь. У рознічны продаж часопіс не паступае.

РЭДАКЦЫЯ І РЭДКАЛЕГІІ

рэспубліканскіх выданняў. Зразумела, што лепшая рэклама «Весніку»— яго змест. Мы разлічваем на дапамогу ў папулярызацыі адзінага ў рэспубліцы навукова-тэарэтычнага часопіса «Веснік БДУ» з боку факультэтаў, кафедраў, лабараторый, выкладчыкаў і супрацоўнікаў універсітэта.

ЗАПРАШАЕМ НА ВЫСТАВУ

красавіку споунілася 185 гадоў з дня нараджэння М. В. Гогаля.

З гэтай нагоды аддзел рэдкай і каштоўнай кнігі бібліятэкі БДУ падрыхтаваў выставу рэдкіх выданняў В. Гогаля, якія захоуваюцца ў аддзеле. На выставе прадстаўлены: асобныя выданні, факсімільныя, мініяцюрныя, а таксама зборы творау. Усе яны выдаваліся вядомымі кнігавыдаўцамі ў XIX і пачатку XX стагоддзяў, ілюстраваліся цікавымі мастакамі таго часу. Гэта і «Арабескі», зборнік, які быў надрукаваны спадкаемцамі братоў Салаевых у Маскве (змешчаны ў «Зборы творау», Т. 4, 9-ае выданне, 1888 г.), у які ўвайшло шмат цікавых і разнастайных па зместу артыкулаў, гэта і некалькі тамоў 11-га (1893) і 12-га (1894 г.) выданняў, якія рэдагаваў вядомы рэдактар таго часу Н. С. Ціханраваў, а выдаваў кнігавыдавец А. Ф. Маркс. Дэманструецца на выставе і 15-ае выданне «Збору творау» М. В. Гогаля, якое выйшла у 1900 годзе (у аддзеле захоуваецца 9 тамоў),

яго таксама рэдагаваў Н.С. Ціханраваў і выдаваў А.Ф. Маркс. У гэта выданне увайшлі амаль усе творы М. В. Гогаля, якія выдава-

ліся ў той час. На выставе прадстаулены творы і больш позняга часу, якія вызначаюцца высокай мастацкай і паліграфічякасцю. Гэта выданні 40-50 гадоў нашага стагоддзя. Напрыклад: «Майская ночь, или Утопленница», «Ночь перед рождеством», Мастацкая літаратура, 1948 г., выданне ілюстраваліся мастаком М. Дзерагуса, «Тарас Бульба», Дзяржвыдавецтва дзіцячай літаратуры, 1948 г., выдадзены з ауталітаграфіямі Е. Кібрыка.

Увогуле, Дзяржаўнае мастацкае выдавецтва г. Масквы ў пачатку 50-ых гадоў выдае асобным накладам шматлікія творы М. В. Гогаля: «Шинель» (1952 г.) малюнкі мастакоў Кукрыніксау, «Ревизор» (1952 г.) малюнкі мастака Карові-Ю., «Невский проспект» (1952 г.) — ілюстрацыі В. А. Серова. Твор «Портрет» выйшаў у Маскве ў 1979 годзе з літаграфіямі Е. Кібрыка. У 1990 годзе ў аддзел па-

ступіла выданне М. В. Гогаля «Размышление о божественной литургии» М., «Современник» (рэпрынтнае вы данне ўзноўленае з 1894

года). Нельга не назваць і мініяцюрныя выданні, якія таксама заслугоўваюць увагі сваім мастацкім і паліграфічным афармленнем, гэта: М. В. Гогаль «Збор творау» у 7-мі тамах, «Шынель» Гогаля выдала у 1985 годзе свердлоускае выдавецтва, «Вечера на хуторе близ Диканьки» 2-ух тамах выдадзена выда вецтвам «Книга» ў Маскве ў 1985 годзе (мастак Ю. Фра-

лоў) і інш. Многія з пералічаных выданняў сёння сталі бібліяграфічнай рэдкасцю. Гэтыя творы патрэбны як даследчыку літаратуры, так і журналісту, студэнту, рэдактару, кнігавыдауцу. Пералік творау, якія прад-

стаўлены на выставе, далёка не поўны. Таму запрашаем чытачоў у бібліятэку пазнаёміцца з імі.

> Загадчык аддзела міцкевіч л. п.

СПРАВАЗДАЧА АБ НАВУКОВА-ДАСЛЕДЧАЙ РАБОЦЕ УНІВЕРСІТЭТА ЗА 1993 ГОД

У мінулым нумары «Беларускага універсітэта» мы пазнаёмілі вас з першай часткай справаздачы аб навукова-даследчай дзейнасці універсітэта за 1993 год. Справаздачу рабіў Анатоль Іванавіч ЛЕСНІКОВІЧ, прарэктар па навуковай рабоце. У сённяшнім нумары завяршаем публікацыю справа-

(Заканчэнне. Пачатак у № 2, 21 красавіка 1994 года).

II. НЕКАТОРЫЯ КОЛЬКАСНЫЯ ПАКАЗЧЫКІ

Колькасць навуковых работнікаў зменшылася за мінулы год толькі на 9 чалавек, аднак супрацоўнікаў са сту-пенямі— на 28 чалавек. Пры гэтым колькасць дактароў навук узрасла да 208 чалавек (абаронена 16 доктарскіх дысертацый), а кандыдатаў навук зменшылася (з 1242 да 1139, абаронена 54 дысертацыі). Сярэдні ўзрост дактароў і кандыдатаў навук у НДЧ (46 і 35 гадоў адпаведна) меней, чым сярэдні ўзрост ПВС (58 і 48 гадоў), ч., кадры НДЧ можна выкарыстоўваць для амаладжэння ПВС.

У НДЧ было шмат сумяшчальнікаў, з іх каля 20 % студэнты і аспіранты. Доля апошніх сярод сумяшчальнікаў НДІ болей, аднак трэ-ба мець на ўвазе, што Міністэрства адукацыі выдзеліла кожнаму з НДІ прыблізна 6 млн. руб. на студэнцкую НДР. Гэтымі грашамі НДІ распарадзіліся па-рознаму: калі ў НДІ ФХП доля фонду заработнай платы студэнтаў склала прыблізто ў НДІ ЯП толькі 25 %.

Расходы па НДР склалі 3 млрд. 655 млн. руб., пры гэтым доля гасдагаворных работ была толькі 7,5 % Названы аб'ём фінансавання практычна роуна у 10 разоў большы, чым за 1992 г. Парауноуваючы гэтую лічбу з тэмпамі інфляцыі, мы можам, як і ў мінулай справаздачы, зрабіць адназначную выснову, што інфляцыйныя страты былі значна большымі, чым рост фінансавання.

прааналізаваць, як размяркоувалася базавае, мэтавае Мінадукацыі і сумарнае фінансаванне Мінадукаў разліку на аднаго чалавека (навуковых супрацоўнікаў і ПВС), то відаць, што адзін супрацоўнік прыродазнаўча-навуковых культэтаў відавочна «бага-цейшы», а з іх — «багацейшыя» факультэты, якія маюць больш штатных працоўнікаў і вядуць эксперыментальную работу, якая патрабуе дадатковых тратаў. Гэта нармальна. Мэтавае ж Міністэрскае фінансаванне гэтую заканамернасць істотна парушае. Напрыклад, не атрымаў мэтавага фінансавання механіка-матэматычны факультэт і вельмі малое — біялагічны. У 1994 г. гэтая тэндэнцыя ўзмацніцца. паколькі доля мэтавага фінансавання узрасла. Гэта прывядзе да большага эканамічнага расслаення не толькі факультэтаў, але і ў межах факультэта, калі адны будуць жыць вельмі добра, а другія павінны быць звольнены. Можа, так і трэба? Выжываюць мацнейшыя! У мяне ёсць шмат прыкладаў, што гэта не так, што грошы сыходзяць на сумящчальнікаў з пабочных арганізацый. фонду навукова-тэхнічнага і сацыяльнага развіцця толькі НДЧ БДУ і НДІ ЯП набылі абсталяванне, але на вельмі невялікія сумы, адпаведна на 8,1 і 1,4 млн. руб. У цэлым навуковага абсталявання па ўсім універсітэце ў 1993 г. набыта на 333 млн. руб., пры гэтым дарагое абсталяванне набывау толькі НДІ ЯП.

У адпаведнасці з загадам рэктара ва універсітэце паскладацца сістэма калектыўнага карыстання дарагім і ўнікальным абсталяваннем з фінансавай падтрымкай каля 5 % базавага фінансавання на набыцпрыбораў, іх рамонт і абслугоўванне. Дзякуючы гэтай падтрымцы, мы разлічваем на зацікаўленасць кафедрау і лабараторый у прадстауленні магчымасці шырэй выкарыстоўваць сваё абсталяванне. Такую зацікаўленасць выявіла кафедра фізікі цвёрдага цела, шэраг кафедраў хімічнага факультэта. Прыцягваюцца і пабочныя арганізацыі: лабараторыя мытнага камітэта, спецыялізаваная лабараторыя ВА «Інтэграл». На сёння пералік прыбораў, якія будуць даступнымі для калектыунага карыстання, уключае 16 назваў.

Пра публікацыі. Қалі параўноўваць па 3 апошніх гадах, то можна лічыць, што становішча з публікацыямі было здавальняючае. важна ў параўнанні з 1992 г. узрасла колькасць падручнікаў і дапаможнікаў; стабілізавалася лічба апублікаваных артыкулаў, а ў міжнародных часопісах яна значўзрасла. Выдадзена 142 кнігі (для параўнання, у АН РБ — 184). Звяртае на сябе ўвагу той факт, што амаль уся друкаваная прадукцыя прыходзіцца на НДЧ БДУ. Вынаходніцкая дзейнасць па-ранейшаму ішла на спад, не ў апошнюю чаргу таму, што цяпер яна звязана з фінансавымі тратамі; трэба планаваць іх у каштарысе расходаў на НДР.

Звяртае на сябе ўвагу нізкая навуковая прадукцыйнасць (у разліку на аднаго супрацоўніка) фізікаў НДІ ў параўнанні з факультэцкімі фізікамі і радыёфізікамі. Адваротная карціна ў хімікаў. Сярод прыродазнаўча-навуковых факультэтаў высокай «публікаванасцю» вызначаюцца геаграфічны і механіка-матэматычны факультэты. Сярод сацыяльна-гуманітарных — факультэт журна-лістыкі і філалагічны факультэт. Я штогод папракаю гэтыя факультэты, што яны да лічбы навуковых публікацый залічваюць і артыкулы ў газетах і папулярных часопісах. Пры гэтым я зусім не хачу зменшыць значэнне апошніх. Наадварот, выступленні у СМІ — важная і далёка не простая работа, але гэта другая работа. Яе трэба улічваць і ёю можна ганарыцца, але паўтараю: гэта другая работа. Усяго 5-ю факультэтамі залічана 98 артыкулаў у газетах і папулярных часопісах да навуко-

Значную дапамогу навукова-даследчай рабоце аказвае фундаментальная бібліярашні час бібліятэка ўсталявала шчыльныя кантакты з амерыканскай Асацыяцыяй па развіцці навукі ў Вашынгтоне і атрымлівае бясплатна 105 назваў навуковых

Апрача навуковых часопісаў бібліятэка па прамых сувязях з Бібліятэкай Кангрэса, з абменнымі фондамі ў Лондане і Ізраілі набыла больш за 500 навуковых кніг. Такога паступлення зза мяжы не было нават у самыя лепшыя часы камплек тавання бібліятэкі замежнай літаратурай. У 1993 г. рэктар выдзеліў бібліятэцы 70 долараў, і бібліятэка выпісала яшчэ 11 валютных часопісаў. На жаль, варта сказаць пра тое, што навуковы і прафесарска-выкладчыцкі склад гэтым багаццем карыстаецца мала. Гэта тычыцца навуковых часопісаў па хіміі, псіхалогіі. Самымі актыўнымі спажыўцамі навуковай інфармацыі з-за мяжы з'яўляюцца студэнты і выкладчыкі фізічнага факультэта, факультэта прыкладной матэматыкі, студэнты

федры міжнародных зносін. У 1993 г. універсітэт (разам з НДІ) застаўся заснавальнікам 23 прадпрымальніцкіх структур, якія займаюцца навукова-вытворчай дзейнасцю, прычым уласна універсітэт— 16. У параўнанні з 1992 г. іх агульная колькасць зменшылася на 26. За гэтыя два гады з ініцыятывы універсітэта яго заснавальніцкія функцыі былі спынены ў дачыненні да 18 прадпрыемстваў, як мала эфектыўных альбо якія не супрацоунічаюць з заснавальнікам. На жаль, выканкамы адмауляюцца пацвердзіць прынятыя імі рашэнні ці якую-небудзь інфармацыю па гэтым пытанні, што прымушае думаць, што нашыя хадайніцтвы не зада-

воленыя. З 16 прадпрыемстваў актыўна актыўна працавалі (мелі аб'ёмы больш за 10 млн. руб.) толькі 6. Больш за 100 млн. мелі 2: мелі 2: млн. «Новыя аналітычныя прыборы» і «Аналіз-Х». Пры гэтым «Аналіз-Х» аказау паслуг БДУ на 18 млн. руб., а «Новыя аналітычныя прыборы» прыблізна на 1 млн. руб. На 11 млн. руб. было закуплена рэактываў для хімфака прадпрыемствам «ЛИ-TA». Арэндная плата склала больш за 10 млн. руб 1993 г. пытанні здачы арэнду (па прадстауленні створанай загадам рэктара рабочай групы) вырашаюцца на паседжаннях рэктарата.

У 1993 г. па плану прыёму ў аспірантуру было выдзелена 120 месцаў (40 завочна). Трэба зазначыць, што за апошнія гады рэзка знізілася падрыхтоўка ў мэтавай аспірантуры для вну і арганізацый. Қалі ў 1991 г. у мэтавую аснірантуру па плану было выдзелена 40 месцау, то у 1993 г. толькі 13. Аднак па вольнаму прыёму конкурс узрастае. На 80 планавых месцаў з адрывам ад вытвор часці было пададзена 102 заявы, у асноўным выпускнікамі універсітэта. хадайніцтву універсітэта Міністэрства адшукала магчымасць выдзеліць далаткова 5 месцау. Залічаны у аспірантуру з адрывам ад вытворчасці у 1993 г. 85 чалавек. У аснірантуру без адрыва ад вытворчасці на 40 планавых месцаў была пададзена 31 заява, залічаны (за кошт кандыдатаў у вочную аспірантуру) 33 чалавекі. У дактарантуру залічаны 6 чала-

век па плану. У 1993 г скончылі 103 чалавекі. Абаранілі дысертацыю ў тэрмін 26 і прадставілі дысертацыі да абароны 34 аспіранты. Вочную аспірантуру паспяхова скончылі 66 паспяхова скончылі 66 %, а завочную — толькі 41 %. У сярэднім гэтыя паказчыкі на 10 % лепей, чым у 1992 г. Дактарантуру скончылі 9 чалавек, з іх толькі адзін абараніў дысертацыю ў тэрмін. У наяўнасці відавочнае зніжэнне актыўнасці работы дактарантаў. У першы выпуск 1991 г. практычна ўсе дактаранты абараніліся ў тэрмін ці з інтэрвалам 3—4 месяцы; з кожным наступным выпускам тэрміны абароны ўсё большаюць.

У цяперашні час у аспірантуры навучаецца 367 ча-лавек, у тым ліку 239 з адрывам ад вытворчасці, 128 без адрыву ад вытворчасці. У дактарантуры навучаецца 21

Замежных аспірантаў цяпер навучаецца 75 чалавек з 25 краінаў, у тым ліку 58 вочна, 17 — завочна. Па кантракту — 44 чалавекі. Паспяхова скончылі аспірантуру 85 % замежнікаў. Сярэдняя эфектыўнасць боты аспірантуры ў цэлым складае $65\,\%$ (для параўнання, у АН РБ — $26\,\%$).

Хачу адзначыць, што па-даужэнне тэрміна навучання замежных аспірантаў ця пер ажыццяуляецца толькі па дадатковаму кантракту з аплатай прапарцыянальнай працягласці знаходжання ва

універсітэце.

Прывяду некаторыя дадзеныя за апошнія 8 гадоў па аспірантуры фізічнага факультэта, якія ў многім тыповыя і для іншых факультэтау. На кіраўнікоў не выкладчыкаў факультэта прыходзіцца ад 35 % (для НДІ ПФП) да 50 % (для супрацоўнікаў АН РБ і іншых устаноў) усіх неабараніўшыхся аспірантаў. Вялікі тут, на жаль, «уклад» супрацоўнікаў НДЧ (44 % неабараніўшыхся). Паўстае пытанне аб неабходнасці прыцягнення да кіраўніцтва аспірантамі не выкладчыкаў фа-культэта. Практычна трэцяя частка усіх выпускнікоу аспірантуры факультэта за 1986-93 гг. не абараніла дысертацый дагэтуль. Улічваючы, што практычна 100 % замежных аспірантаў абараніліся ў тэрмін, для нашых аспірантау доля неабароненых дасягае 50%. Аналізуючы становішча справаў у аспірантуры, савет факультэта прыйшоў да высновы аб неабходнасці узнавіць Савет па аспірантуры для больш поўнага аналізу бягучых пытанняў, чым гэта можна зрабіць на савеце факультэта.

П. АБ ПЕРСПЕКТЫВАХ І ПРАБЛЕМАХ

Універсітэт, яго структурныя падраздзяленні выстушэрагам важных ініцыятыу і даволі паспяхова развіваюць іх. Я ўжо узгадваў РНТП «Ахова». Фінансаванне па ёй на 1994 г. вызначана ў 3 млрд. руб. Пад кірауніцтвам акадэміка Ф. М. Капуцкага распрацавана «Канцэпцыя і структура Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай праграмы развіцця малатанажнай хіміі на 1995— 2000 гг. і на перыяд да 2010 г.» Праводзіцца работа па стварэнню цэнтра па малатанаж най хіміі. З 1994 г. пачаў выконвацца шэраг новых міжвузаўскіх праграм. Ідзе работа над праграмай «Экагорада Мінска» пры актыўным удзеле біялагічнага факультэта. Як паказалі вынікі работы нарады «Метралогія-94», дзе з 70 дакладаў палову зрабілі супрацоўнікі БДУ, маюцца рэальныя перспектывы распрацоўкі сумесна з Белстандартам эталонных узораў і сродкаў вымярэнняў. БДУ вызначаны галаўной арганізацыяй па распрацоуцы тэхналогіі перапрацоўкі і аналізу лома і адходау, якія утрымліваюць карысныя кампаненты. Гэтая работа ўжо пачата НДЦ разам з НДІ ФХП і хімічным факультэтам пры падтрымцы

Савета Міністрау РБ. Рэктарат разглядае захаванне НДЦ у структуры універсітэта як доўгатэрміновую перспектыву, фінансавая дапамога НДЦ з бюджэта універсітэта кароткатэрміновая. Не больш за адзін, максімум два гады. Таму НДЦ неабходна пераарыентавацца на прыбытковыя вытворчасці з тым, каб фінансаваць і сумесныя з кафедрамі перспектыўныя распрацоўкі. У сённяшняй сітуацыі навуковае прыборабудаванне наўрад ці можа быць даходным. Працуючы раней, у асноўным, на ваенна-прамысловы комплекс, фізікі зайшлі занадта далёка наперад, каб іх прадукцыя магла быць запатрабавана нашым рэспубліканскім рынкам, а выйсці на міжнародны рынак вельмі складана. Таму ўяўляеща мэтазгодным, захоў-ваючы ў неабходнай меры ранейшую спецыялізацыю НДЦ, і нават узмацня-ючы яе, асабліва ў адносінах выпуска вучэбна-лабараторнага абсталявання, правесці яе частковае перапрафіліяванне ў накірунку мелкасерыйных экалагічна чыстых хімічных і біятэхналагічных вытворчасцяў, прадукцыя якіх карыстаецца значна большым попытам і, як правіла, менш працаёмістая. Прыкладам можа служыць ужо узгаданая перапрацоўка некаторых адходаў, а таксама вытворчасць найпрасцейшых лекавых сродкаў і дыягностыкаў, якая часам зводзіцца да прыгатавання раствораў пэўнай канцэнтрацыі. Другі шлях перапрафілявання хутчэйшая арганізацыя навучальнага працэса на базе НДЦ. Плануецца арганізаваць:

— радыёмантажны практы-

 практыкум па механаапрацоўцы матэрыялаў і слесарнай справе;

практыкум па асновах фізіка-хімічных тэхналогій; – практыкум па асновах прамысловай фатаграфіі;

навучальна-практычныя заняткі па курсу інжэнернай графікі;

заняткі па электра- і тэхніцы бяспекі.

Акрамя таго, мяркуецца праводзіць на базе НДЦ вытворчую практыку студэнтаў хімічнага факультэта па спецыяльнасці «Электрахімія», а таксама, відаць, магчыма арганізацыя вы-творчай практыкі і выканання курсавых і дыпломных праектаў студэнтамі радыёфізічнага і фізічнага факультэтаў, арыентаваных па сваёй спецыялізацыі на прыборабудаванне. У такім вары-

У пачатку 1994 г. юрыдычна поунасцю аформлена стварэнне тэхнапарка па ініцы-ятыве БДУ. Я яшчэ раз хацеу бы падкрэсліць, што тэхнапаркі (тэхнацэнтры і г. д.) рынкавыя формы аргані-

зацыі навукаёмістай вытвор-

янце УНДЦ уяуляецца жыц-

цяздольным і

часці ці, лепш, рынкавая форма укаранення навуковых вынікаў, і калі рэспубліка пераходзіць да рынка, то нам таксама трэба рыхтавацца да гэтага, інакш нашыя распрацоукі не змогуць знайсці выйсця у практыку, а навукоўцы заста-нуцца без працы.

Малыя навукаёмістыя прадпрыемствы аб'ядноўваюцца тэхнапаркі, таму што там яны знаходзяцца ў больш спрыяльных ільготных умовах. Сёння ў рэспубліцы яшчэ няма прававой асновы для такіх ільгот, таму, бадай, адзінай ільготай з'яўляецца прадстауление у арэнду плошчы. Практычна універсітэт ужо працаваў у адносінах да шэрагу фірм у рэжыме тэхнапарка, тым самым даючы магчымасць ім разві-Такім чынам былі закладзены асновы тэхнапарка. Аднак з-за адсутнасці адпаведнай арганізацыйнай структуры гэтыя фірмы знаходзяць самыя розныя формы, каб максімальна аблегчыць сваё жыццё за кошт універсітэта. Цывілізаваны шлях вырашэння пытання — аб'яднаць іх у тэхнапаркі на строга абумоўленых загадам плошчах, каб універсітэт меў справу і будавау свае фінансавыя адносіны з тэхнапаркам, а не з кожным з ягоных суб'ектаў. Пры гэтым неабходна трымацца дзвюх умоў: 1) безумоўны прыярытэт супрацоўнікам універсітэта пры стварэнні інавацыйных фірмаў; 2) фірмы ў тэхнапарку павінны рабіць навукаёмістую прадукцыю. І не трэба баяцца, што нехта у гэтых фірмах разбагацее. Калі гэта і адбудзецца, тады гэтым можна ганарыцца, як агульным поспехам. Як сведчыць вопыт былой краіны ГДР, інавацыйная дзейнасць вельмі цяжкі хлеб. Пры пераходзе фірмы ў тэхнапарк універсітэт не губляе інтэлектуальную ўласнасць (пры адсутнасці закона аб їнтэлектуальнай уласнасці яе немагчыма згубіць), а дае ёй шлях у жыццё. Універсітэту неабходна стабільнае бюджэтнае фінансаванне, якое забяспечыць яго высокія патрэбы у абсталяванні і заработнай плаце. Тады універсітэту не трэба будзе трымацца за інтэлектуальную ўласнасць. Грамадства ўтрымлівае універсітэт — універсітэт плаціць грамадству інтэлектам сваіх супрацоўнікаў. Гэтаму вучыць і вопыт Германіі. Белдзяржуніверсітэт рэгу-

лярна атрымлівае інфармацыю і запрашэнні да супрацоўніцтва ў межах розных замежных фондаў, арганізацый. Аднак заявы на ўдзел нашымі супрацоўнікамі падаюцца не вельмі актыўна, а гэта рэальныя грошы, нават асабістым плане. Практычна усе, хто аформіў індывідуальную тэрміновую дапамогу ў фонд Сораса, атрымалі па 500 долараў ЗША. Нават універсітэту за высокі імпакт-індэкс фонд пераводзіць 1500 долараў ЗША. Тры групы фізікаў атрымалі падтрымку Амерыканскага фізічнага таварыства ў памерах ад 100 да 1500 доларау ЗША. Есць інфармацыя, што ў першым туры доўгатэрміновых праектаў фонда Сораса прайшло 8 праектаў з БДУ (5 хімікаў і 3 біёлагі). Па гэтых праектах 20 працэнтаў ад сумы адлічваецца БДУ

Канешне, ва узаемаадносінах з зарубежнымі арганізацыямі шмат пытанняу, але гэта не павінна перашкаджаць выкарыстанню замежных крыніцаў фінансавання.

карысным.

СТАНІСЛАЎ ШУШКЕВІЧ: **«Я БОЛЬШ РАШУЧЫ, ЧЫМ ВЫ** можаце сабе ўявіць»

22 красавіка ў актавай Белдзяржуніверсітэта зале адбылася сустрэча экс-спі-кера беларускага парламен-та Станіслава Шушкевіча з выбаршчыкамі.

Аналізуючы ў прамове прычыны эканамічнага і палітычнага крызісаў, у якіх апынулася грамадства, адной з важнейшых С. Шушкевіч нанежаданне беларускіх уладаў рабіць рэальныя захады на рэфармаванне беларускай эканомікі. Рыначныя дэкларацыі урада і антырыначныя захады прывялі да неутаймаванай інфляцыі, катастрафічнага змяншэння валавага нацыянальнага прадукту (у студзені гэтага года ён склау 4 працэнты ад мінулага), спад якога працягваецца, і г. д. «Трэба сказаць людзям праўду, зруйнаваўшы міф аб тым, што ў параунанні з іншымі на Беларусі жывецца лепш, — лічыць экс-спікер.— І усведа-міушы сённяшняе становішча, пачаць крокі па выхаду краіны з крызісу». Свае крокі С. Шушкевіч засноўвае на праграме, распрацаванай БСДГ і Аб'яднанай дэмакратычнай партыяй, якая пра-дугледжвае рэфармаванне больш хуткімі тэмпамі.

Разглядаючы палітычнае становішча ў рэспубліцы, С. Шушкевіч у першую чарадзначыу канстытуцыйны крызіс, выкліканы падпісаннем пагаднення аб аб'яднанні грашовых сістэм. Рэзка асудзіўшы антыканстытуцыйныя дзеянні ўрада, ён назвау ix «свядомай спекуляцыяй на грамадскай думцы», аргументуючы сваю пазіцыю тым, што нават калі пагадненне уступіць у сілу ў такім выглядзе як падпісана, то наурад ці Салігорск атрымае зарплату раней, чым Варкута, дзе яе не плоцяць некалькі месяцаў. Як сведчанне паглыблення канстытуцый-нага крызісу С. Шушкевіч прывёў сітуацыю з камісіяй Вярхоунага Савета, якую узначальвау А. Лукашэнка. «Хоць дзейнасць камісіі і нарабіла шмат шуму, - лічыць Станіслаў Станіслававіч, — а дзейнасці ні адзін «мафіёзі» так і не пацярале яе расфарміраванне было незаконным. Выхад са складу камісіі дэпутатаў не з'яўляўся падставай для яе закрыцця. Камісію прызначау Вярхоўны Савет, ён і павінен быў яе распускаць».

Адказваючы на запіскі з залы, у большасці з якіх гучала пытанне аб нявы-

карыстаных паўнамоцтвах Старшыні Вярхоўнага Савету і папрокі ў нерашучасці, С. Шушкевіч адказаў: «Я больш рашучы, чым вы можаце сабе уявіць. Але мая рашучасць не пераходзіла і не будзе пераходзіць рамкі законнасці. Што тычыцца быццам нявыкарыстаных магчымасцей Старшыні, то вы вельмі пераацэньваеце гэтыя магчымасці — мае паўнамоцтвы значна адрозніваліся ад прэзідэнцкіх. Адзінае, на што я меў законнае права, — гэта паднісанне міжнародных дагавораў і пагадненняў, і ніхто не зможа папракнуць мяне ў тым, што Беларусь мае ў свеце дрэнны імідж. У астатнім я быў выяўленцам волі Вярхоўнага Савета. Узгадайце, напрыклад, маю непрымальную пазіцыю да Дагавора аб калектыўнай бяспецы, але я быў вымушаны яго падпісаць, бо так вырашыў Вярхоўны Савет». Абвяргаючы папрокі ў няздольнасці сфарміраваць працаздольную каманду аднадумцау на пасадзе спікера, Станіслау Станіслававіч зазначыў, што такая каманда ёсць і, улічыўшы мінулыя памылкі, асноўнай з якіх экс-спікер лічыць «занадтую даверлівасць нядобрасумленным дарадцам», ён зробіць адпаведныя высновы. Здаецца, старая прымаўка «За аднаго бітага двух нябітых даюць» лепшым чынам характарызуе асноўны козыр С. Шушкевіча, на які робіць стауку яго каманда. І ад танаколькі сцвярджальным будзе ўпэўніванне электарата у яе справядлівасці, будзе залежаць поспех Станіслава Станіслававіча на прэзідэнцкіх выбарах.

Юрась КАРМАНАЎ

1930 г. Адбыўся першы вы-

пуск вячэрняга рабочага уні-

таў пасланы ў вну БССР, 27

асветы пастанавіла стварыць

на базе БДУ пяць самастой-

ных інстытутаў.

ленінскія кадры».

на калгаснае будаўніцтва.

1931 г. Камісія Наркома

1935 г. 1 мая выйшаў пер-

1939 г. 6 мая. На наву-

ковай сесіі БДУ былі пад-

ведзены вынікі навукова-да-

следчай працы за год. Разам

з вучонымі свае даклады прачыталі і студэнты.

май: Гістфак заканчвае 46

Бюджэт універсітэта скла-

чалавек, хімфак — 44, геафак

шы нумар універсітэцкай шматтыражнай газеты «За

ДА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЭРСЫТЭТУ

У сённяшнім нумары «Беларускага універсітэта» мы завяршаем публікацыю ўспамінаў Іны Рытар (Аляксандры Саковіч) пра наш універсітэт. Безумоўна, гэты матэрыял нельга ўспрымаць адназначна. Рэдакцыя таксама пакідае за сабой права пры сённяшнім плюралізме думак пагаджацца альбо не з некаторымі думкамі аўтаркі... Нязвыклай падаецца і мова, на якой вядзецца расповяд. Але яна (аўтарка) — жывая сведка падзей і ўжо гэтым цікавая для нас. Рэдакцыя, разумеючы ўсе спрэчкі, якія могуць быць выкліканы гэтым матэрыялам, запрашае чытачоў да абмеркавання публікацыі.

(Працяг. Пачатак у № 2, 21 красавіка 1994 г.)

Асаблівая ўвага была зьвернутая беларускімі дзеячамі на гістарычныя прадметы. Кажны студэнт-гісторык, які студыяваў у БДзУ да 1930 г., можа з гонарам адзначыць, што ён быў вучнем праф. М. Даунар-За-польскага, праф. Ігнатоускага, праф. Пічэты. Ведамымі вучонымі з шматгадовым пэдагагічным стажам былі акадэмік Н. скі — катэдра гісторыі Усходу; праф. Д. Жарынау катэдра расейскай гісторыі; праф. А. Ясінскі — катэдра праф. А. Ясінскі — катэдра агульнай гісторыі; акадэ-мік Ул. Перцаў — катэдра агульнай гісторыі; праф. Ту рук — катэдра беларускай гісторыі; праф. Д. Канчалоўскі, праф. В. Дзяканаў і іншыя. Яшчэ дацэнтамі пачалі сваю дзейнасьць у БДзУ нязвычайна таленавіты вучоны-гісторык праф. В. Друшчыц, пазьней загінуў у ссылцы як «нацдэм», і акадэмік А. Савіч, ведамы цяпер як буйны савецкі гісторык.

Бальшыня гэтых прафэсароў была ня толькі ведамымі вучонымі, але й нязвычайнымі выкладчыкамі. Пад уплывам гэтых аўтарытэтных навукоўцаў да 30-х гадоў выпрацоуваліся навукова-мэтадалягічныя спосабы беларускага студэнта-гісторыка. Іх сэмінарыі былі для студэнтау запрауднаю школаю, якая прывучала да самастойнай навукова-дасьледчай працы. Кажны сьведамы студэнт-беларус канцэнтраваў сваю дасьледчую ўва-гу на вывучэньні гісторыі беларускага народу й імкнууся узяць ад сваіх выкладчыкаў усё тое, што яны маглі даць.

На працягу толькі некалькі першых гадоу БДзУ стауся буйным цэнтрам навуковай думкі й асьветы у Беларусі. На 1 кастрычніка 1927 г. па сьпісе БДзУ лічылася 2672 студэнты, 49 прафэсароў, 51 дацэнт, 74 асыстэнты, 39 ардынатарау, 8 лектароу. Нацыянальны склад студэнтау выглядау гэтак: беларусоу — 54%, жыдоу — 37,5%, расейцау — 5%, паля-

кау — 1,5%, іншых — 2%. Маладыя беларускія навукоўцы хутка разгарнулі свае здольнасьці й на працягу некалькі гадоў вырасьлі ў выдатную навуковую сілу. З вышыні катэдрау БДзУ чупася беларуская мова, працы беларускіх навукоўцаў друкаваліся ня толькі ў Беларусі, але й за межамі. У Чэхаславаччыну, Францыю, Аустрыю адкамандыроуваліся беларускія навукоўцы для навуковай працы. БДзУ стала мяняуся сваімі навуковымі выданьнямі з навуковымі ўстановамі Нямеччыны, Польшчы, Латвіі, Эстопіі, Чэхаславаччыны, Злучаных Дзяржаваў Амэрыкі й шмат

Было арганізаванае Навуковае Таварыства БДзУ з сэкцыямі — сацыяльна-гістарычнай, літаратурна-мовазнаучай, юрыдычнай, прыродазнаўчай, матэматычнай, мэдычнай, пэдагагічнай. Сыстэматычна выходзілі «Працы Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту», у якіх навукоўцы БДзУ друкавалі свае навуковыя працы. «Працы» БДзУ ад 1921 да 1932 г. ёсць у Ню Ерскай Пуб-лічнай Бібліятэцы й кажны азнаёміўшыся зь імі можа пабачыць навуковую каштоўнасьць тых працаў, што былі друкаваныя да 1930 г. Шмат навукоуцау мэдычнага факультэту друкавала свае дасьледчыя працы у нямецкіх часапісах. Там-жа праф. Н. Нікольскі друкаваў манаграфію аб магічнай літаратуры старажытнага Ізраілю. У тыя гады й беларускія

навукоўцы, і беларускае студэнцтва, нягледзячы на сталую небясьпеку арышту ды выгнаньня, якая грозна вісела над галавою кажнага, былі захопленыя вялікім творчым ды ахвярным уздымам, гэтак характэрным для кажнага народу у пару адражэньня, іхная адданая праца захапляла нават і прафэсароу-чужынцау. Як зыркі прыклад можна падаць першага рэктара БДзУ ака-дэміка Уладзімера Пічэту, які ў 1930 г. за беларускі «нацыянал-дэмакратызм» быў высланы на пасяленьне ў Вятку, без права выкладаньня у навуковых установах. Толькі ў 1939 г. ён мог ізноў нанава пачаць сваю навуковую дзейнасьць, але, нажаль, не для нас, бо ужо «...абаснаваную на адзіным запраўдным мэтадзе — Марксізьме-Ленінізьме». (Глядзі С. Б. Бахрушин: В. И. Пичета как историк СССР. Масква, 1949 г.)

Хто ведае суровую савецкую запрауднасьць, таго гэткая «перамена» нават у вялікіх навукоуцау ня дзівіць. Самае-ж галоунае для нас, што за гады 1921 — 1930 Пічэта зрабіў вельмі шмат для разьвіцьця беларускай гістарычнай навукі. Ягоныя дасьледваньні гэтай пары запраўдны навуковы скарб. Нават і ў працах «другога перыяду», пасьля 1939 г., у Пічэты вычуваюцца выразныя сымпатыі да беларускага народу.

У 1948 г. пасьля сьмерці Ул. Пічэты, савецкія вучоныя пры разглядзе навуковай спадчыны гэтага выдат-

нага гісторыка згодна падчыркваюць нязвычайную зашкаўленасынь і любоў Пічэты да гісторыі Беларусі. «У вабарону беларускай культуры з характэрным для яго захапленьнем выступіу Уладзімер Іванавіч Пічэта. У 1924 г. ён надрукаваў артыкул аб беларускай мове як фактары нацыянальнай культуры. Ен напісаў аб росквіце беларускай культуры ў XVI стагодзьдзі, аб г. зв. «беларускім адраджэньні». Ен прысьвяціў некалькі працаў тварцу беларускай культур-най мовы й беларускага кніжнага друку Францішку Скарыне. У вадным з сваіх вадным з сваіх артыкулаў 1928 г. аб высокай школе ў Беларусі ў XIX — XX стагодзьдзях У. І. Пічэта паказаў, як беларускі народ змагаўся ў часы царызму за права мець сваю школу!» (С. В. Бахрушин, В. И. Пичета как историк СССР.)

Вось коратка асноуныя этапы разьвіцьця і дзейнасьці БДзУ у першыя 8 гадоу. Трэба зазначыць, што на працягу гэтых «больш шчасьлівых гадоу» бальшавіцкая ГПУ ніколі не драмала й сыстэматычна кагось на унівэрсытэце арыштоўвала ці ссылала. Быў, для прыкладу, праведзены арышт «нацыянал-дэмакратычнай» групы студэнтаў на чале зь Міхасём Адзярыхай; рабіліся арышты індывідуальныя студэнтаў; быў высланы зь Менску праф. М. Даўнар-Заполь-скі, дац. А. Савіч і шмат іншых.

3 1929 — 30 г. пачалося масавае безагляднае руйнаваньне беларускай навукі, плянавае вынішчаньне беларускіх навукоўцаў і наагул усяго беларускага народу. Гэтак званы пэрыяд «пераходу да сацыялізму», пэрыяд «пералому», цяжкай хваляй пракаціўся па ўсім Савецкім Саюзе, але з асаблівай безагладнасьцяй ён абрушыуся на рэспублікі Украіну й Беларусь.

Мяняецца ў гэтым часе рэзка ня толькі склад пра-фэсуры БДзУ, але й склад студэнцтва. Гэтак, калі ў першыя гады існаваньня унівэрсытэту на гістарычны аддзел ішла пераважна сьведамая нацыянальна беларуская моладзь, дык ад 1930 г. студэнтам-гісторыкам мог стаць толькі сябра камсамо-

лу. У гэты пэрыяд цяжка пацярпеў і БДзУ. Прафэсары, дацэнты, асыстэнты беларускага паходжаньня былі выарыштаваныя амаль усе бяз вынятку. Былі арыштаваныя, для прыкладу, праф. Аляксандра Цьвікевіч, дац. Аркадзь Смоліч, дац. Мікола Азбукін, праф. Язэп Лёсік, дац. Міхась Грамыка, др. Паула Трамповіч, др. Паула Каравайчык, і шмат іншых. Прафэсар Ігнатоўскі на знак пратэсту супроць тэрору й прасьледу пакончыу сама-губствам. Былі арыштаваныя, а пасьля трапілі на ссылку й многія сотні беларускай студэнцкай мола-

Ня стала ў БДзУ шмат каго з старой прафэсуры. На іх месца склад прафэ-сароў і дацэнтаў унівэрсытэту папаўняўся прафэсара-

мі тыпу праф. Поташа. Поташ, бугальтэр па прафэсіі, скончыў «Інстытут Чырвонай Прафэсуры» ў Маскве. Ён, як «чырвоны прафэсар», мусеў навучаць беларускіх студэнтаў «марксыцка-ленінскай мэтадалёгіі». ён курс «Гісторыі рэвалю цыйных рухау Pacei y XX ст.». Для студэнтау старэйшых курсаў было запраўлнай пакутай слухаць ягоныя лекцыі, у якіх не было ні пляну, ні зьместу. Чытаў ён па расейску, але трэба ведаць, што й гэтаю мовай ён не валодау. Студэнты часта кпілі, што Поташа трэба паслаць яшчэ на навуку да праф. Пічэты, які пры здаваньні залікаў патрабаваў ясна азначанай думкі, і, калі студэнт блытаўся, ён моцна злаваўся ды крычэў: «Раней, як ісьці здаваць залік. навучэцеся будаваць просты сказ. Дзе ў вашым сказе дзейнік, дзе выказньнік?» У Поташа цяжка было знайсьці і дзейнік, і выказь-

Студэнты былі мацнейшыя за яго й як гісторыкі, і ім цяжка было слухаць прафэсара, які ня раз вульгарызаваў гістарычныя факты. Калі студэнты папробвалі ненаведваць ягоныя лекцыі, іх змушалі да гэтага рэгістраваньнем прысутнасьці ды вымаганьнем тлумачэньняу чаму апусьціў лекцыю. Змушаныя да прысутнасьці на лекцыях Поташа студэнты байкатавалі іх іншым спосабам: на лекцыях кажны займаўся нечым сваім хто рыхтаваў даклад да сэмінарыя, хто перапісваў ад сябры лекцыю ці канспэктаваў нейкі матар'ял. Поташ за усё гэта мсьціўся пазней пры здаваньні залікаў, для якіх ён даў перапрацаваць тры тысячы бачынаў матар'ялу й пры гэтым вымагау веды безьлічы драбніцаў. Асабліва пападала студэнтам «барадатым дзядзьком», якіх Поташ прымушау здаваць па пяць разоу.

У 1932 г. навукоуцы фізыка-матэматычнага факультэту, публікуючы ў «Працах Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту» свае дасьледчыя працы, прысьвечаныя фізыцы й матэматыцы, у уводзінах вінавата зазначаюць, што: «гістарычныя пастановы ЦК нашай партыі аб навуцы на службе сацыялістычнага будаўніцтва, аб тэхпрапагандзе, аб барацьбе на 2 фронты, аб сярэдняй і пачатковай школе, аб павышэньні якасьці прадукцыі, а таксама 6 умоў т. Сталіна, яшчэ не знайшлі таго адбітку, якія яны павінны былі знайсці. — Гэта слабыя бакі нашага выпуску». (Пра-цы Беларускага Дзяржаунага Універсытэту, Менск,

Можна падаць яшчэ шмат прыкладаў вельмі падобных да вышэй пададзенага, але й гэтага даволі, каб яскрава ўявіць тыя сумныя ўмовы й невялікія магчымасьці, якія склаліся ад 1929/30 году для разьвіцьця навукі у БДзУ. Ад гэтай пары пачынаецца новая балонка ў гісторыі Беларускага Дзяржаунага Унівэрсытэту

ЧЫТАЕМ ПА-БЕЛАРУСКУ? =

на мове, якая ігнаруецца... ЛІТАРАТУРА НЕ МОЖА ІСНАВАЦЬ

Ці карыстаюцца попытам кнігі на беларускай мове? Ці мае наша літаратура сёння свайго сталага чытача? Каб высветліць гэта, мы звярнуліся ў адну з буйнейшых сталічных бібліятэк — бібліятэку імя Л. М. Талстога, што на вуліцы Маскоускай, 18.

I вось якія звесткі мы атрымалі: за 1990 г. выдадзены 7873 экземпляры літаратуры на беларускай мове; за 1991 -13831 экземпляр; за 1992—9404 і за 1993—31990 экземплярау. Што ж ёсць што парауноуваць.

А цяпер, што датычыць паступлення беларускіх выданняу у фонды бібліятэкі. За увесь 1993 год у бібліятэку паступілі усяго толькі 1492 экземпляры. І гаворка ідзе пра

нацыянальную літаратуру! А між тым, цікавая рэч, хутка стаў падаць попыт на літаратуру народаў СНД і зарубежную літаратуру. А вялікай папулярнасцю карыстаецца сёння беларуская перыёдыка: вельмі вялікі попыт на часопісы «Беларусь», «Спадчына», «Беларуская мова і літаратура ў школе».

Але, гледзячы на лічбы, цепліцца надзея, што беларуская літаратура з цягам часу усё ж зойме сваё, дастой нае еурапейскай літаратуры, месца.

> Святлана ШАБЛІНСКАЯ Наталля МЯШКОВА.

ГІСТАРЫЧНЫ КАЛЯНДАР

МЛЙ

1921 г. Аб'яўлены прыём

на рабочы факультэт. 1922 г. 1 мая. Адкрыты кабінет рускай гісторыі. Загадчыкам назначаны А. А.

1924 г. Студэнты БДУ узялі шэфства над дзіцячым домам беспрытульнікаў. Для паляпшэння

быта студэнтам выдзелена 2 тыс. руб. і дзесяць месцаў у дамах адпачынку.

1928 г. 20 мая. Адбыуся агульны сход выпускнікоў педагагічнага і медыцынскага факультэтаў, на якім з дакладам выступіу сакратар ЦК КП(б)Б В. Г. Кнорын. Педфак БДУ падрыхтавау

33 мовазнаўцы, 88 грамадазнауцы, 60 матэматыкау, 125 прыродазнауцаў.

1929 г. 250 чалавек скончылі краязнаўчыя курсы пры БДУ

3

дае 5 млн. руб. 1943 г. Саўнаркам СССР прыняў пастанову «Аб аднаў-ленні работы Беларускага дзяржаўнага універсітэта» (Пачатак. Заканчэнне на 4-ай

«БЕЛАРУСКІ УНІВЕРСІТЭТ»

МАЙ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-яй стар.).

1945 г. 19-23 мая. Адбылася навуковая сесія БДУ, прысвечаная ўзнаўленню работы універсітэта ў Мін-

ску. 1949 г. Архітэктар Г. В. Заборскі скончыў работу над праектам галоўнага корпу-

1952 г. У БДУ прыехаў калектыу мастацкай сама-дзейнасці Вільнюскага універсітэта.

1953 г. Падведзены вынікі універсітэцкага конкурсу на лепшую насценную газету. Першую прэмію атрымала газета аддзялення журналістыкі «За перадавую навуку». 24 мая. У кросе на 1000 м

у першынстве БДУ вызначыліся студэнты С. Шушкевіч (фізіка-матэматычны факультэт) і Д. Мацяс (ад-

дзяленне журналістыкі). 1954 г. 10 мая. Пачалася нарада па пытаннях вывучэння вадаёмаў Беларускага Па-

1957 г. 21 мая. Прынята пастанова Савета Міністрау БССР аб будаўніцтве у 1957—1959 гг. галоў-

нага корпуса універсітэта. 1958 г. Май. У аспірантуры БДУ навучаюцца 127 чалавекі (97— на вочным аддзяленні, 30— на завоч1963 г. Прынята Пастанова ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР «Аб мерах па далейшаму развіццю вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі, паляпшэнню і падрыхтоўцы і выкарыстання

спецыялістаў». 1965 г. 10 мая. Адкрыта кафедра біяхіміі і біяфізікі (загадчык — дацэнт А. Ц.

Пікулеў). 1968 г. Май. Народны ар-кестр народных інструмен-таў БДУ браў удзел у фестывалі мастацкай самадзейна-

сці універсітэтау у Адэсе. 1969 г. 9 мая. Прайшоў мітынг, прысвечаны закладцы помніка супрацоўнікам і студэнтам БДУ, якія загінулі ў барацьбе з нямецкімі захопні-

Май. У Варшаве адбылася сустрэча жаночых і мужчынскіх каманд спартклубаў БДУ і Варшаўскага палі-

тэхнічнага інстытута. 1970 г. 21 мая. Адбыўся вечар, прысвечаны Дню беларускай культуры, асветы і

славянскай нісьменнасці. 1973 г. 1 мая. Пачаў ра-боту агульнауніверсітэцкі радыёвузел. Май. На філалагічным факультэце праведзена III славістычная канферэн-

1974 г. На фізічным факультэце праведзена рэспубліканская студэнцкая алімпіяда па фізіцы.

Падпісаны дагавор аб дружбе і супрацоўніцтве паміж Вільнюскім і Беларускім універсітэтамі.

1975 г. Танцавальны ан-

ОБЪЯВЛЯЕТСЯ **KOHKYPC**

ВНИМАНИЕ! Чаепитие с проректором?!.. Не правда ли заманчиво? Денежная премия на пару миллионов — немножко меньше! Итак, мы объявляем конкурс на самую интересную информацию. Кто сказал, что журналистом может быть только тот, кто закончил журфак?..

Физики, химики, филологи и историки,мы ждем ваших сообщений!

самбль «Крыжачок» выступаў у Йенскім універ-

1976 г. Праведзены 1 злёт студэнтаў-філолагаў БДУ на радзіме Я. Купалы ў Вязынцы.

1978 г. 12 мая. Адчынена галіновая навукова-даследчая лабараторыя электронных сістэм і метадаў апрацоўкі аптычнай інфарма-

мая. Праведзены 11 агульнауніверсітэцкі злёт студэнцкіх будаўнічых атра-

даў. Пры бібліятэцы БДУ створаны інфармацыйны сектар новай кнігі.

1980 г. 26 мая. Студэнцкі будаўнічы атрад «Маладосць» гістарычнага факультэта звярнуўся да ўсіх студэнцкіх будаўнічых атра-даў, якія будуць працаваць у Беларусі, з прызывам аказаць дапамогу ў зборы ўраджая.

Май. Па дагаворах аб навукова-тэхнічным супра-цоуніцтве БДУ выконвае сумесныя даследванні з ВНУ ГДР, Балгарыі, Польшчы, Югаславіі.

Май. Вучонымі універсітэта атрыманы новыя фотаматэрыялы, якія абаронены 30 аутарскімі пасведчаннямі, што дазваляюць скараціць расходы серабра у 40 разоу або поунасцю выключыць яго з фатаграфічнага працэсу.

1981 г. Май. На вячэрняй форме навучання зай-маюцца 2774 студэнты.

9 мая. За актыўнае ўдзельніцтва ў рабоце па героікапатрыятычнаму выхаванню моладзі камітэт камсамола універсітэта узнагароджаны Граматай савецкага Қамітэта ветэранаў вайны.

ЯКІЯ МЫ?

ummummummummummimmummmm усё пра студэнта

Сацыялагічныя доследы, стаушы такімі папулярны ў межах СНД у апошнія гады, дайшлі і да нашага універсітэта. У снежні гэтага навучальнага года сіламі кафедры фізічнага выхавання і групы сацыяёлагаў філасофска-эканамічнага факультэта было праведзена анкетнае апытанне сярод студэнтаў 1—3 курсаў. Тэма яго — фізічная культура ў жыцці студэнтаў.

Апрача выяўлення чыста фізкультурных інтарэсаў і патрэбаў аўтары даследвання паспрабавалі вывучыць і шэраг іншых пытанняў, датычных асаблівасцей баулення вольнага часу, ладу жыцця, здароўя студэнтаў.

Усім рэспандэнтам задалі такое пытанне: «Ці задаволены вы сваёй будучай прафесіяй?» Паглядзім табліцу 1 з адказамі ў працэнтах.

У зровень задаволенасці	курсы			
	1	2	3	Сярэдняе значэнне
Цалкам задаволены	46,8	33,2	33,5	38,6
Задаволены не цалкам	29,8	38,2	39,4	35,6
Не задаволены	6,1	10,0	7,1	7,5
Не ведаюць	17,3	18,6	20,0	18,3

Як мы бачым, самы высокі узровень задаволенасці ў тых, хто менш за ўсіх ведае сваю будучую прафесію,— у першакурснікаў. Некаторае здзіўленне выклікае, што большасць трэцякурснікаў не змагла даць адказ на пытанне. Па ўсёй верагоднасці на факультэтах недастаткова праводзіцца прафесійная арыентацыя.

Як і меркавалася, больш за усё задаволеных сваёй будучай прафесіяй сярод студэнтаў юрыдычнага факультэта (85,4%), журфака (54,8%) і ФЭФа (50%). Самы нізкі ўзровень задаволенасці назіраецца сярод будучых матэматыкаў (18,5 %) і фізікаў (19,2 %). Сярод студэнтаў, поўнасцю незадаволеных сваёй спецыяльнасцю, «лідзіруюць» хімікі (18,2 %) і гісторыкі (13 %). Такія павевы

Наколькі цяжка вучыцца? Ці стамляюцца студэнты пасля вучэбных заняткаў? Аказалася, што заўсёды значна стамляюцца ў сярэднім 18,2%. Стомленасці пасля навучальнага дня няма толькі ў 8 % студэнтаў. Больш за (32,3%),усіх стамляе вучоба будучых журналістаў фізікаў (27,9 %) і студэнтаў мехмата (25,9 %). Зусім не адчувае стомы пасля вучобы 16,6 % радыёфізікаў і 11,6 % студэнтаў ФПМ. І абсалютна няма такіх на хімічным факультэце. Відавочна, экалагічная абстаноўка у лабараторыях далёка не станоуча адбіваецца на самаадчуванні.

Якая ж думка студэнтау пра сваё здароуе? У табліцы 2 гэтыя дадзеныя прыводзяцца.

курсы Самаацэнка Сярэдняе значэнне здароуя 3 12,9 11,5 Выдатнае 13.0 12.5 50,2 48.2 52.9 50,4 Добрае 29,7 35,7 33,8 32,8 Сярэдняе Дрэннае 7,2 3,1 1,8 4,3

Больш за усё студэнтаў, якія ацэньваюць здароўе як выдатнае і добрае, сярод трэцякурснікаў. Сярод сённяшніх першакурснікаў самы высокі працэнт такіх, якія лічаць сваё здароуе кепскім,— 7,2 %. Ся курса такіх значна менш — 1,8 %. Сярод студэнтаў трэцяга

Найбольш высокую ацэнку свайму здароую даюць студэнты філасофска-эканамічнага факультэта, будучыя гісторыкі, юрысты, радыёфізікі, а найбольш нізкую — філола-

гі, журналісты.

Адным з самых шкодных фактарау з адмоўным уплывам на стан здароуя, на думку медыкаў, з'яўляецца курэнне. Наколькі распаўсюджана гэтая шкодная звычка ў студэнтаў БДУ? Аказалася, што пастаянна курыць 12,1 %, часам— 19,2 %. Лік курыльшчыкаў ва універсітэце расце. У падобным апытанні, праведзеным намі ў 1978 г., лік курцоў быў значна меншы— 7,6 %. І цікавы факт: большасць студэнтаў, якія «паспяхова» засвоілі гэтую шкод

ную звычку, пачалі курыць не у сценах універсітэта, а ўжо ў школьныя гады.

Далей рэспандэнтам было зададзена пытанне «Што вы лічыце найбольш важным для доугага і здаровага жыц-ця?» Было прапанавана да узроунях значнасці (найбольш важна, сярэдне, неістотна) пяць адказаў: лёгкая праца, рацыянальны лад жыцця, шчаслівае сямейнае жыццё, правільнае харчаванне, адмова ад курэння, заняткі фізкультурай. Найбольш важным, што у цэлым супадае з дадзенымі навукі пра даўгалецце— геранталогіі, студэнты палічылі правільнае харчаванне— 77,1%. На другое месца яны вывелі шчаслівае сямейнае жыццё— 66,7%.

Разгледзім некаторыя асаблівасці ладу жыцця студэнтаў. Нягледзячы на разуменне значнасці харчавання, тры разы на дзень ядуць толькі 36~% студэнтау. Астатнія — 2 разы ці «як прыйдзецца». Толькі 39,2~% студэнтау паспяваюць перад вучобай паснедаць. Аптымальная працягласць начнога сну (7—8 гадзін) у 64 %, а 7,8 % студэнтаў спяць менш за 6 гадзін.

Не гледзячы на цяжкасці цяперашняга жыцця, студэнты не сумуюць. Часты кепскі настрой адзначае у сябе толькі 3,3 %, бадзёры — 28 %. У большасці ж студэнтау (44 %) ён часта мяняецца, што, як сцвярджаюць псіхолагі, найбольш характэрна для людзей гэтага узросту і сацыяльнай гру-

Вялікую цікавасць уяўляе высвятленне думкі студэнтаў па пытанню пераважнасці розных формау правядзення вольнага часу. На выбар было прапанавана ацаніць па значнасці 8 такіх форм: наведванне тэатрау і кіно, праслухоуванне музыкі, чытанне мастацкай літаратуры, шпацыр і размовы з сябрамі, заняткі навуковай работай, мастацкай самадзейнасцю, фізкультурай і спортам, удзел у дыскатэ-

На жаль, заняткі спортам, фізічнай культурай найбольш важнымі для сябе палічылі толькі 24,7 % студэнтаў (6 месца). А найбольш значнымі у бауленні вольнага часу у парадку занятых месцау апынуліся шпацыр і размовы з сябрамі, чытанне мастацкай літаратуры, праслухоўванне музыкі. І. на жаль, што несумненна тлумачыцца зацягнутай перабудовай нашага грамадства, пераацэнкай усёй сістэмы каштоўнасці, на апошнім месцы апынуліся заняткі навуковай работай. Толькі 11 % студэнтаў лічаць яе знач-

> С. МАКАРЭВІЧ, дацэнт, загадчык кафедры фізвыхавання Ул. РЭЙЗІН, дацэнт, кандыдат педагагічных навук.

на дзень нараджэння — У НАРВЕГІЮ: НІ КРОПЛІ ГАРЭЛКІ

Кожны народ мае свае звычкі і традыцыі, і вельмі ціка-ва знаёміцца з імі. Мне хацева знаеміцца з імі. мне хаце-лася расказаць, як адзнача-юць дзень нараджэння нашы равеснікі ў Нарвегіі. Справа ў тым, што мне неаднойчы да-вялося быць госцей у нарвеж-скіх студэнтаў-імяніннікаў.

Першае, на што звяртаеш увагу, гэта тое, што госці не увану, того постоя по тося по спазняющия, як гэта вядзецца ў нас, а прыходзяць амаль да-кладна ў прызначаны час. За-прошаныя могуць прыводзіць з сабой сяброў (часцей за ўсё, так і робяць). Імянінніца шчыра вігрозиру, і мянінніца шчора вітае гасцей, з падзякай прымае падарункі і адразу кладзе іх на столік, які стаіць дзенебудзь збоку. Дораць, як правіла, сувеніры, цацкі, шакалад-

кі. У прыбраным па-святочнаму

у прыбраным па-святочнаму пакої гучыць музыка. Як толькі збяруцца ўсе госці, гаспадыня запрашае іх да стала. Па нарвежскаму звычаю на святкаванні дня нараджэння ў маладых людзей на стале павінны быць толькі салодкія сталям, каб жыше ў месь гол стравы, каб жыццё ўвесь год было салодкім і шчаслівым. Якіх толькі тортаў, пірожных і булачак там няма! Прычым за гонар лічыцца не купляць усё гэта, а зрабіць уласнымі руусе із із, а зрабіць уласнівні ру-камі. Торты ад нашых адрозні-ваюцца тым, што ў якасці пра-слойкі ўжываецца не толькі крэм, але і варэнне, якое, да-рэчы, вельмі любяць нарвежцы, і абавязкова — свежая садавіна: бананы, ананасы. Атрымлівина: сананы, ананасы. Атрымил-ваецца смачна, але для нас крыху нязвыкла. Увесь час ча-мусьці не пакідае думка: лепш бы бананы асобна, а торт асобна. П'юць за сталом нямнога, і

толькі віно альбо шампанскае. Ды і хто ж пад салодкае бу-дзе піць гарэлку? Можа, таму і ўзнік звычай салодкага стала для моладзі, каб не прывыкалі да п'янкі? А можа, і нашым студэнтам добра было б увесці такое святкаванне? І танней атрымаецца, і не сап'ешся. Прауда, пакуль прывыкнеш, ця-жкавата. Спачатку усё так са-лодка, так смачна. А потым падкрадаецца думка: каб цяпер кавалачак селядца, то можна б

кавалачак селядца, то можна о і далей есці торт...
А за сталом між тым становіцца весялей і весялей, не гледзячы на тое, што п'юць мала. Чарку да дна ніхто адразу не выпівае. П'юць, бадай, сімвалічна. І чаго нам яшчэ не хапае, дык гэта тостаў. Нітом на запрашае выпіцья за шчато ва пуатом на запрашае выпіцья за шчатом на запрашае запраша хто не запрашае выпідь за шча-сце і дабрабыт імянінніка. Проста час ад часу адзін з гасцей уздымае сваю чарку і кажа: «Скол!», што адпавядае нашаму «Будзьце здаровы!», і ўсе адпіваюць па глытку віна, амаль не адрываючыся ад пачатай раней гаворкі з суседам. І так пакрыху п'юць і ядуць увесь вечар. За сталом многа жартуюць, смяюцца. Увесь час гучыць музыка, песні. Спяваюць нарвежцы многа і з ахвотай, а вось танцаваць чамусьці не любяць (а можа, не умеюць альбо саро-

меюцца?). Пасядзеушы гадзіну-другую, гаспадыня падыходзіць да стала з падарункамі, і, беручы іх адзін за другім, паказвае гасцям, гаворыць, хто гэта падара-ваў, і нахвальвае падарунак. Госці разам з гаспальняй выказваюць сваё захапление.

Час ляціць вельмі хутка. Вось адзін, вось і другі госць збіраюцца дадому. Яны дзякуюць гаспадыні, і, вядома, без «пасашка» развітваюцца з прысутнымі і пакідаюць вясёлае застолле.

Ганна НЯХАЙ

A гэты торт з рэспубліканскай выставы кандытарскіх вырабаў. На яго прыгатаванне пайшло 12 кг мукі, 6 кг цукру і 8 дзесяткаў яек. Дарэчы, торт меў не толькі такі прывабны выгляд: ён быў яшчэ і вельмі смачны.

